(SL)

M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

onsdag den 27. september kl. 17.

Møtet ble ledet av komiteens fungerende leder, Kjell Magne Bondevik.

Til stede var: Kjell Magne Bondevik, Johan Buttedahl, Kaci Kullmann Five, Theo Koritzinsky, Jan Petersen, Jan P. Syse, Jo Benkow, Carl I. Hagen, Johan J. Jakobsen, Brit Jørgensen, Gunn Vigdis Olsen-Hagen, Borghild Røyseland, Harald Synnes, Sigurd Verdal, Thorbjørn Berntsen (for Einar Førde), Ernst Wroldsen (for Gunnar Skaug), Marit Rotnes (for Reiulf Steen), Anders Talleraas (for Kåre Willoch), Hans Svendsgård (for Harald U. Lied), Lars Lefdal (for Thor Knudsen).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Gro Harlem Brundtland og handelsminister Jan Balstad.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra statsministerens kontor: Statssekretær Eldrid Nordbø, ekspedisjonssjef Bjørn Grydeland og rådgiver Jonas Skar Støre. Fra Utenriksdepartementet: Statssekretær Asbjørn Eikeland og ekspedisjonssjef Per Tresselt. Fra Finansdepartementet: Rådgiver Amund Utne.

Videre var til stede komiteens sekretær, Jon Bech.

Dagsorden.

1. Fremdriften i EF/EFTA-prosessen.

2. Eventuelt.

KOMITEENS FUNG. LEDER: I Kåre Willochs og Liv Aasens fravær er undertegnede bedt om å lede dette møtet som det er innkalt til 25. september.

(SL) Sak nr. 1.

EF/EFTA-prosessen.

KOMITEENS FUNG. LEDER: Jeg gir ordet til statsministeren, som vil gi en redegjørelse.

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Siden redegjørelsen for denne komite 18. september har Oslo-prosessen vært konsentrert om drøftelsene mellom EFTA og EF i arbeidsgruppe V som kartlegger legale og institusjonelle spørsmål.

Jeg understreker igjen at det dreier seg om å kartlegge ulike modeller og institusjoner som eventuelt kan danne grunnlag for å gjennomføre et utvidet samarbeid på de saksområder som blir utredet av de andre fire arbeidsgruppene.

Før jeg går videre vil jeg minne om de overordnede holdninger som fra norsk side legges til grunn i dette arbeidet:

Oslo-erklæringen er utgangspunktet for drøftelsene. Når det gjelder arbeidet i arbeidsgruppe V, legger vi fra norsk side vekt på at en fremtidig løsning må:
- gjenspeile partenes likeverdighet i EES,
- sikre EFTA-landene reell innflytelse over lovgivningsprosessen innenfor EES - fra et forslag blir fremmet til beslutningen blir fattet,
- gi EFTA-landene rett til å fremme egne initiativ.

Hovedtemaet for arbeidet i arbeidsgruppe V har i de siste ukene vært å drøfte hvordan partenes gjensidige rettigheter og plikter kan sikres på et likeverdig grunnlag i et eventuelt framtidig EES. De emner som særlig har stått i fokus, er:
- Hvordan personer og selskaper fra EF og EFTA-land kan få lik rettslig adgang til å forfølge de rettigheter og økonomiske arbeidsvilkår som vil følge av en EES-ordning.
- Mekanismer for håndhevelse av EES-reglene, og kontroll med at de overholdes.
- Hvordan en eventuell ny domstolsordning skal organiseres.
- Hvordan beslutningsmekanismene i EES skal videreutvikles for å gi EFTA reell innflytelse og medbestemmelsesrett.

En viktig problemstilling er hvordan vi kan sikre effektiv anvendelse av EES-regler i EES-området.

(SL) I EF gjelder visse typer av EF-regler direkte i medlemslandene uten noen form for nasjonal gjennomføring. Videre har EF-reglene formell forrang framfor andre nasjonale regler. EF legger vekt på at et tilsvarende system må gjelde for EES-reglene i EFTA-landene.

På siste møte i arbeidsgruppe V redegjorde EFTA-landene for hvordan vi mener de samme resultatene kan oppnås og sikres uten at EES-reglene blir automatisk del av nasjonal rett, og uten at de får formell forrang framfor andre nasjonale regler.

De nordiske EFTA-landene er særlig i søkelyset i denne forbindelse. Vi har et dualistisk syn på forholdet mellom nasjonal rett og internasjonal rett. Det vil si at internasjonal rett ikke uten videre er en del av vår nasjonale rett. Internasjonal rett må som kjent omgjøres til nasjonal rett for å kunne påberopes direkte av den enkelte for domstoler og forvaltningsorganer.

Sveits og Østerrike har et monistisk rettssystem. Det betyr at i disse landene er internasjonal rett uten videre en del av den nasjonale rett, og formelt går internasjonal rett foran nasjonal rett.

På EFTA-siden har man påpekt at lovteknikk og anerkjente prinsipper for tolkning og anvendelse av lover og regler i EFTA-landene vil bidra til å opprette en likeverdig rettslig situasjon i hele EES-området. De nordiske landene mener at selv om de dualistiske og monistiske rettssystemene - som altså i dag finnes i EFTA - formelt sett er ulike, gir de i praksis de samme resultater.

De nordiske landene ser seg med andre ord fullt ut i stand til å gjennomføre de forpliktelsene de måtte påta seg i en EES-avtale.

For oss vil dette innebære at vi ved en eventuell tiltredelse til en EES-avtale bør ta sikte på å gjøre EES-reglene til norsk lov ved at vi i den norske lovgivningen følger ordlyden i den internasjonale EES-avtalen. Dette kan skje ved at Stortinget, ved en eventuell tilslutning til en EES-avtale, også vedtar avtalen som norsk lov.

Til tross for dette som vi har prøvd å få forståelse for, peker EF-kommisjonen på behovet for sikkerhet mot at de enkelte land senere vedtar lover som ikke er i samsvar med forpliktelsene i EES-lovgivningen. På denne bakgrunn har EF tatt sterkt til orde for at EES-regler bør få formell forrang framfor andre nasjonale regler.

(SL) EFTA-landene har anført at dette er mer et teoretisk enn et praktisk problem. Fra norsk side legger vi vekt på at vi alltid sørger for å bringe vår nasjonale rett i samsvar med våre internasjonale forpliktelser. Etter at vi eventuelt har sluttet oss til en EES-avtale, vil det være en åpenbar og naturlig del av senere lovgivningsarbeid å unngå at nye norske regler kommer i konflikt med EES-reglene.

EF-kommisjonen har i denne forbindelse pekt på at et bidrag til å unngå slike problemer vil være at EFTA-landene gir et EES-organ i bemyndigelse å gi regler som vil kunne være direkte gyldige i landene, altså uten at det skal være nødvendig med nasjonale gjennomføringsvedtak.

Slik bemyndigelse til å fastsette regler på særlig avgrensete områder til utfylling av det grunnleggende avtaleverk ville utviske de formelle forskjeller mellom det nordiske rettssystemet og systemet i Sveits, Østerrike og EF-landene.

En slik eventuell ordning vil kunne kreve en nærmere vurdering i forhold til Grunnlovens § 93. Det vil kunne reises spørsmål både om tolkningen av § 93 og om vurderingen av en slik begrenset ordning i forhold til den type myndighetsoverføringer som man i første rekke hadde for øye da § 93 ble vedtatt.

Også i de øvrige nordiske land vil det kunne være behov for å vurdere om en slik eventuell ordning skal innfanges under bestemmelser som tilsvarer Grunnlovens § 93, eller om andre konstitusjonelle løsninger vil være mer tjenlige.

Denne diskusjonen er ført på det hypotetiske plan, og under den forutsetning at slik myndighet er tenkt overført på klart avgrensete og tekniske områder, og ikke generelt for hele EES-avtalens virkekrets. Det vil eventuelt bli snakk om en form for internasjonal forvaltningsmyndighet.

Jeg minner om at det vi drøfter, er et EES-organ som baserer seg på konsensus - som vi har vært inne på her tidligere - slik at de avgjørelser organet treffer, krever hver enkelt regjerings tilslutning. Samtidig forutsetter man at EFTA-landenes parlamenter på en eller annen måte kan koples til den prosess som forbereder avgjørelser i EES.

EFTA-landene har brakt inn i drøftelsene muligheten for at nasjonal lovgivning delegerer myndighet til regjeringene til å inngå avtaler eller fatte vedtak på avgrensede områder. Her bygger man på den forutsetning at det vil dreie seg om områder der de prinsipielt viktige og retningsgivende bestemmelser

(SL) allerede er fastlagt enten i avtalegrunnlaget for EES, i andre internasjonale avtaler eller på det nasjonale plan.

I et eventuelt EES vil det kunne være behov for fleksible mekanismer for utdyping, gjennomføring og teknisk tilpasning av EES-regler gjennom forenklete beslutningsmekanismer. Innholdet i slike beslutninger vil være i samme kategori som det vi hos oss normalt vedtar som forskrifter. Dette vil bli drøftet videre i EFTA-kretsen denne uke.

Forskriftsmyndighet er i Norge ofte delegert til regjeringen eller departementene, og i visse tilfelle også til direktoratene, avhengig av typen forskrift det dreier seg om.

Når det gjelder kontroll, har vi tidligere fra EFTAs side drøftet med EF et fellesorgan for kontroll og håndhevelse som kan sikre at EES-reglene overholdes.

EF-kommisjonen ser kontroll og håndhevelse som et område som er klart egnet for det som Delors har kalt en to-pilarordning. Med dette menes en ordning med to kontrollorganer i EES, der EF-kommisjonen og et EFTA-organ har parallell, men ikke nødvendigvis tilsvarende myndighet innenfor henholdsvis EF og EFTA-landenes områder.

Det er noe ulikt syn innen EFTA om hvorvidt dette systemet vil være tjenlig. Sveits hevder å ha en ordning med EF som etter sveitsisk oppfatning fungerer rimelig bra. Men haken ved det er at EF ikke er enig i at dette er noen god løsning for EFTA som helhet.

Norge er blant dem som har sett fordeler ved et slikt parallelt system som EF-kommisjonen har foreslått. Et slikt system vil kunne bidra til å sikre balanse i EES-området. Ordningen vil innebære at et EFTA-organ ville kontrollere at statene overholder sine forpliktelser. Det vil likevel forbli en nasjonal oppgave å anvende tvangsmidler overfor personer og selskaper i EFTA-landene.

Hvis det kan bli enighet om parallelle EFTA- og EF-organer på området kontroll og håndhevelse, vil norske personer og selskaper som opererer i EF-området kunne henvende seg direkte til EF-kommisjonen for å hevde sine rettigheter etter EES-retten.

Tilsvarende vil personer og selskaper fra EF-landene som opererer i EFTA-området kunne henvende seg til nasjonale EFTA-organer eller til et sentralt organ innen EFTA.

(SL) Rollefordelinger i systemet, slik en eventuelt kunne tenke seg det, ville bli at tvangsmidlene i EFTA-området forbeholdes nasjonale organer, mens et sentralt EFTA-organ skal overvåke de nasjonale mekanismer og eventuelt rette pålegg til de enkelte EFTA-landene. I siste instans må en domstolsordning sikre ensartet politikk og rettsanvendelse for hele EES-området.

Foreløpig diskuterer man de ulike muligheter slik det er enighet om i Høynivågruppen.

Så litt om mekanismer for ensartet fortolkning og bileggelse av tvister.

Drøftelsene siste uke dreiet seg bl.a. om hvordan en felles domstol skal kunne organiseres. Man tenker seg at en EES-domstol skal kunne avgjøre tvister mellom stater og avgi uttalelser om tolkning av EES-regelverket når en sak verserer for nasjonale domstoler.

Som ved alle domstoler er det her tale om at avgjørelsene treffes ved flertallsavgjørelser.

Drøftelsene dreier seg om hvorvidt domstolens uttalelser om tolkning av EES-retten skal være bindende eller rådgivende for de nasjonale domstoler.

EF-kommisjonen tar utgangspunkt i EF-domstolen og ser ikke behov for å skape en helt ny domstol. Fra EFs side er det foreslått som en idé å utvide domstolen til et kollegium av dommere fra alle 18 land. En slik domstol kunne i plenum utøve fortolkning av EES-retten og avgjøre tvister mellom stater.

Videre kan EF-kommisjonen tenke seg at mindre kamre, med et "passende antall EFTA-dommere" avgjør prinsipielt mindre viktige saker.

Disse spørsmålene vil bli drøftet videre i EFTA-kretsen før neste møte med EF-kommisjonen. EFTA-landene er enige i kravet om balansert sammensetning av en domstol, men ikke alle landene har presentert klare oppfatninger om hva man i denne sammenheng forstår med begrepet "balansert", men prinsippet med balansert er det enighet om, og at det betyr i hvert fall flere EFTA-dommere enn én. Presiseringen er ikke brakt nærmere enn det.

Når det gjelder beslutningsmekanismene, har man drøftet ulike kontaktformer og konsultasjonsmekanismer fra en idé ser dagens lys til beslutningen formelt fattes i EES.

(SL) Et nytt element i drøftelsene var at EF-kommisjonen tok til orde for formelle konsultasjoner med EFTA i EFs komitebehandlinger.

EF-kommisjonen mener at EFTA-landene må stå fritt til å ta ethvert initiativ innenfor rammen av de framtidige felles organer. Tidligere har det fra EFs side vært åpnet for at EFTA-eksperter vil kunne delta i EFs egne ekspertmøter.

Dette skulle gjøre det mulig for EFTA-landene å fremme egne initiativ både ovenfra og nedenfra i EFs egen struktur.

EFTA-landene har et uformelt ministermøte 27. oktober. Her forventes det at ministrene vil:
-vurdere status for framdriften i Oslo-prosessen,
- drøfte målsettinger for det felles EFTA-EF uten-riksministermøte 19. desember,
- gi retningslinjer for arbeidet med de videre forbe-redelser i tiden fram til utenriksministermøtet.

Man tar sikte på å vurdere hvilke områder der kartleggingsarbeidet i rimelig grad har avklart situasjonen, og hvilke områder som må drøftes videre.

Møtet - altså den 27. oktober - vil gi an-ledning til en første politisk gjennomgang av de ulike opsjoner som avtegner seg på de ulike områdene, hvor alle EFTA-landene sammen gjør en slik vurdering.

Kartleggingsarbeidet er fra EFs side drevet av EF-kommisjonen. Etter 20. oktober vil også EF-landene komme inn i prosessen som et ledd i EF-sidens forberedelser til det felles EFTA-EF utenriksminister-møte i desember.

Jeg kan her nevne at da vi kom tilbake nå, fikk jeg opplysning om at president Mitterrand reiser til Island den 17. oktober, altså tre dager før felles-møtet den 20. og 21. oktober. Frankrike er formann på EF-siden. Den 17. oktober vil det være direkte kontakt på formannsplan mellom EFTA-formannskapet og EF-formannskapet.

Det er Regjeringens syn at kartleggingsarbeidet så langt har avtegnet muligheter for at EFTA-landene og EF kan innlede videre drøftelser etter det felles utenriksministermøtet 19. desember. Bildet ser såpass positivt ut at jeg tror det ligger slik an.

Vi merker oss også at EF, ikke bare fra EF-kommisjonen, men også gjennom de bilaterale kontaktene vi har med EF-landene, er positivt innstilt på å føre Oslo-prosessen videre.

(SL) Fra EFs side legges det fortsatt vekt på at en mulig EES-avtale avhenger av en markert styrking av det institusjonelle samarbeidet. Her vises det til det Delors kalte et to-pilarsystem i sin tale i januar. Det synes klart at alternativet til en omfattende EES-avtale sett med EF-kommisjonens øyne er en fortsettelse av samarbeidet basert på Luxembourg-prosessen. Dette er, slik vi ser det, ikke tilstrekkelig, og ikke i Norges interesse.

På denne bakgrunn mener Regjeringen det er viktig at Norge bygger videre på og holder fast ved Oslo-erklæringen, og at vi fortsatt viser en aktiv og pågående holdning for å realisere de målsettinger som er nedfelt i den.

I tillegg til denne redegjørelsen har jeg en gjennomgang av de viktige temaer som arbeidsgruppe V holder på med - en gjennomgang av tollunion eller utvidet frihandelsområde - men jeg tar det som eget tema. Videre har jeg en kort affære om bioteknologi. Jeg tror det er viktig for komiteen å ha en samlet gjennomgang av de to første fordi de to temaene griper inn i hverandre, og så kan vi ta bioteknologi som sak nummer to.

Det notatet som jeg nå har brukt som grunnlag for min gjennomgang, inneholder en rekke referanser til hva ulike EFTA-land mener og hva EF-kommisjonen har sagt og ment, så det notatet kan ikke bli offentlig, men vi kan rense det for den typen sensitive ting, slik vi har gjort ved flere anledninger. Det notatet som jeg nå skal gå gjennom om tollunion og frihandelsavtale, inneholder ikke slike sensitive ting, så det kan dere få allerede i dag.

I den redegjørelsen som ble gitt 18. august, nevnte jeg at for et framtidig EES-arrangement for varer, vurderes i hovedsak to alternativer: en utvidet frihandelsavtale eller en tollunionsordning.

I erklæringen fra EFTAs statsministermøte i mars, sa EFTA-landene seg villige til å "granske ulike alternativer og måter å styrke båndene mellom EFTA-landene på".

Det het videre at landene ikke ville "utelukke noen slike alternativer for vår framtidige dialog med EF". Vi husker at bak dette lå det en tautrekking om hvordan man skulle formulere seg bl.a. om begrepet tollunion. Arbeidsgruppen som har kartlagt mulighetene for fri bevegelse av varer, har utarbeidet forskjellige alternativer for tollunionsordninger og frihandelsavtaler i tråd med det som var resultatet av statsministermøtet, nemlig at man gav generelt uttrykk for at man ville teste ulike muligheter og

(SL) ikke utelukke noe. Det ble også uttrykt både i møtet og offentlig fra de ulike statsministre at ja, også en tollunionsordning var innbefattet i denne generelle holdning som grunnlag for den fortsatte utredning av forskjellige alternativer.

Etter første fase av kartleggingen ble arbeidsgruppe V bedt om å vurdere en del juridiske spørsmål knyttet til de forskjellige modellene.

EFTA-landene bad arbeidsgruppe I på EFTA-siden om å arbeide videre med en kartlegging av de to alternativene tollunion eller en utvidet frihandels-avtale. I tillegg ble gruppen bedt om å utrede nærmere omkring konkurransepolitikk, landbrukets stilling og tekniske handelshindringer - hvordan står de tingene i forhold til de to hovedalternativene tollunion og frihandelsavtale. Som jeg har sagt tidligere er det enighet om at landbruk skal holdes utenfor, enten man snakker om handelsavtale eller tollunion.

Siktemålet er å kunne gi en mer fullstendig presentasjon av de to hovedopsjonene i slutten av oktober.

Elementer som må klargjøres er hvordan felles handelsregler i EES skal oppnås, ytterligere klargjøring om forholdet til tredjeland utenfor en eventuell toll-union, anti-dumpingspørsmål, forenkling av grense-kontroll osv.

Det er grunn til å minne om at en eventuell tollunion vil omfatte handel med varer og i liten grad berøre de områdene som omhandles i de tre andre gruppene som vurderer fri bevegelse av tjenester og kapital, personer og samarbeid utenfor det indre marked. Dette er områder der det trengs nye samarbeidsløsninger, og der verken et tollunionsarrangement eller en frihan-delsavtale er tilstrekkelig.

Den 20. oktober vil vi ha et bedre grunnlag for å vurdere de valgmuligheter vi står overfor. Det detaljerte innholdet i et tollunionsarrangement eller i en utvidet frihandelsavtale kan vi imidlertid bare regne med å få avklart gjennom eventuelle forhand-linger.

På bakgrunn av det materialet som foreligger, vil vi imidlertid måtte ta standpunkt til hvilke premisser som skal legges for det videre arbeidet - jeg tenker på når de politiske drøftinger av EFTA og EF kommer og i oppfølgingen av dem i slutten av oktober og i november måned.

Som et foreløpig grunnlag til en vurdering av spørsmålet har Regjeringen fått utarbeidet et notat

(SL) på embetsmannsnivå som redegjør for en del av de problemstillinger som reiser seg på dette området. Notatet er utarbeidet av rådgiver Amund Utne i Finansdepartementet og er tilgjengelig for offentligheten.

En tollunion innebærer at de deltakende stater i det store og hele fjerner toll og andre direkte handelsrestriksjoner seg i mellom, samt at de innfører felles ytre tollsatser, og også for øvrig stor grad av felles handelspolitikk overfor tredjeland. Innenfor en tollunion er det kun tale om bortfall av toll. Vanlige fiskale utgifter berøres ikke av en tradisjonell tollunion.

En frihandelsavtale har det til felles med en tollunion at toll og direkte mengderestriksjoner fjernes for handelen mellom de deltakende stater, men de enkelte land kan ha ulike tollsatser og ulike handelsrestriksjoner overfor tredjeland.

I korthet peker notatet til rådgiver Amund Utne på at en tollunion innebærer stor grad av felles handelspolitikk overfor tredjeland. Dette vil ikke være tilfelle med en frihandelsløsning.

I en tollunion bortfaller behovet for opprinnelsesregler for varehandelen. Dessuten kan man ikke bli utsatt for anti-dumpingtiltak, noe som vi nå ser som et problem for norsk næringsliv. En frihandelsavtale kan vanskelig gi en løsning på disse områdene.

Samtidig innebærer en tollunion et sterkere institusjonelt samarbeid som krever mer omfattende løsninger, bl.a. beslutningsmekanismer, med hensyn til organisering av samarbeidet.

En tollunion vil være en mer forpliktende samarbeidsform som vil være uttrykk for en høyere integrasjon mellom EFTA og EF enn en frihandelsavtale. En tollunion vil også ha en sterkere internasjonal status.

I en tollunion med EF vil vi i det store og hele måtte regne med:
- felles ytre tollsatser,
- felles tollpreferanser overfor tredjeland.

Vi vil kunne ha noe forskjell i kvantitative restriksjoner på import fra tredjeland. Dette er bl.a. basert på den forutsetning at grensekontroll mellom EF- og EFTA-landene opprettholdes. Videre må vi anta at vi nok vil kunne gjennomføre utenrikspolitiske handelsrestriksjoner overfor tredjeland,

HEMMELIG

(SL) f.eks. Sør-Afrika, uten å være bundet opp av en felles politikk på dette området. Dette er et moment som f.eks. Sverige legger stor vekt på.

I kartleggingsarbeidet i arbeidsgruppe I har det vært enighet mellom EFTA-landene og EF-kommisjonen om at felles landbrukspolitikk ikke vil være aktuell. Det er derfor naturlig at landbruksvarer holdes utenfor en tollunion.

Det er redegjort nærmere om GATT-regler for vareomfanget i tollunionsarrangementer i notatet fra rådgiver Amund Utne. Dette er komplisert, så jeg har ikke tenkt å gå gjennom alt det, men jeg tror at man får en ryddig oversikt også over det som går på GATT-siden gjennom det notatet.

Regjeringen mener vi må legge stor vekt på hvilken løsning som vil tjene norsk næringsliv i 1990-årene.

Det synes klart at vår frihandelsavtale fra 1973 ikke i tilfredsstillende grad kan ivareta norske interesser. Vi trenger en ordning som kan sikre forutsigbarhet og trygghet for likeverdige konkurransevilkår i et framtidig EES.

Til dette trengs de institusjonelle ordninger som best kan trygge våre interesser. Etter Regjeringens syn er det derfor av stor viktighet at mulighetene både for en utvidet frihandelsavtale og for en tollunionsløsning drøftes videre, slik at vi holder mulighetene åpne og ikke allerede nå forspiller sjansene til å velge den løsning som måtte tjene våre interesser best.

Det er viktig at Norge må kunne delta aktivt som pådriver i gjennomføringen av EFTA-EF-prosessen.

Det var i grunnen det jeg hadde om den delen.

HEMMELIG

(GSR) KOMITEENS FUNG. LEDER: Jeg sier takk for redegjørelsen så langt.

Før jeg åpner for alminnelige kommentarer og spørsmål som vanlig, vil jeg bare kort fra denne plass etter det statsministeren antydet om den videre håndtering av disse notatene, si at jeg forstod det slik at statsministeren la opp til at den første redegjørelsen som ble holdt, kunne hun også tilstile offentligheten hvis en tar bort sensitive opplysninger om andre lands standpunkt, og at den andre redegjørelsen kunne hun uten problemer la tilflyte offentligheten. Og for oss som ved ulike høve har bedt om maksimal åpenhet i slike spørsmål, vil jeg oppfordre til at så skjer. Jeg synes det er greit at det blir klargjort i dette møtet hva som blir offentlig.

Det tredje temaet, gen- og bioteknologien, vil vil komme tilbake til som egen sak senere i møtet.

Da gir jeg ordet fritt til de to redegjørelsene som er gitt.

JOHAN J. JAKOBSEN: Når det gjelder den siste delen av redegjørelsen som gikk på varehandel, har jeg egentlig ikke noen kommentar, og det representerer vel egentlig ikke noe nytt i forhold til det som er kjent, nemlig at man i utgangspunktet har holdt to aktuelle muligheter åpne og fortsatt ønsker å holde dem åpne.

Derimot er jeg litt usikker på hvilken status den første delen av redegjørelsen hadde. Hvis jeg forstod statsministeren rett, var dette nærmest et referat av en debatt som føres i arbeidsgruppe V, og statsministeren brukte ordet "hypotetisk" i den forbindelse. Jeg vil gjerne spørre: Er dette synspunkter som finnes i arbeidsgruppen, og er dette synspunkter som inntil nå ikke har fått noen som helst politisk vurdering? Og er den orienteringen vi har fått, en orientering hvor vi bare må ta til etterretning at statsministeren har referert posisjoner i en arbeidsgruppe bestående av embetsmenn fra ulike land? Kan vi også trekke den konklusjon at dette ikke er standpunkt eller synspunkt som har fått noen som helst form for politisk avklaring fra Regjeringens side, og at vi derfor kan ta utgangspunkt i det som står i statsministerens notat av 23. august d.å., hvor det bl.a. heter at kartleggingsarbeidet vil pågå fram til den 20. oktober, og først når dette arbeidet er avsluttet, kan politiske myndigheter ta stilling til og gi anbefalinger om hvilken holdning vi bør innta fra norsk side? Er det slik å forstå at dette står ved lag, og at dette er en referanse til hva som drøftes og den debatten som føres i arbeidsgruppe V, og fortjener dette betegnelsen "hypotetisk", slik statsministeren var inne på, eller er dette også ment som et

(GSR) svar fra statsministeren på den kritikk som har vært framkommet, hvor det har vært etterlyst politiske synspunkter på de spørsmål som her er reist?

KOMITEENS FUNG. LEDER: Jeg har tegnet meg selv på talerlisten. Jeg vil gjerne følge opp med noen spørsmål i forlengelsen av det Jakobsen nå sa. Jeg er ikke sikker på om vi har greid å registrere og få med alt i en slik omfattende muntlig redegjørelse som her ble gitt, men jeg har notert en del og håper å bli korrigert hvis jeg har misforstått på noe punkt.

Når det gjelder spørsmålet om EES-regelverket i forhold til norsk lov, refererte statsministeren til den tradisjonelle folkerettslige oppfatning i Norge at ethvert internasjonalt regelverk som vi har sluttet oss til, ikke uten videre gjøres gjeldende for norsk juridisk subjekt, men vi sørger derimot for å gjøre den nasjonale lovgivning i samsvar med det internasjonale regelverk. Det har vært det vanlige, og slik refererte statsministeren det også.

Jeg vil gjerne vite om det er Regjeringens holdning at vi fortsatt skal holde den linjen, eller om en i Regjeringen er innstilt på å gå mer over på det som har vært diskutert i gruppe V, nemlig at en overfører beslutningsmyndighet på enkelte avgrensede områder til et annet organ. Statsministeren trakk også inn spørsmålet om en eventuell ny forståelse av § 93 i Grunnloven, og jeg vil ha en kommentar til om hun har gjort seg opp en oppfatning om det vil kreves en endring av paragrafen.

Det andre jeg noterte meg av interesse på dette punkt, var at statsministeren sa at en baserer seg på at EES-organer skal bygge på konsensusprinsippet. Gjelder det på alle aktuelle områder som en nå ser innenfor EES, at en der fortsatt skal bygge på konsensusprinsippet, altså at ethvert av de 18 land - er det vel nå - kan motsette seg en beslutning på ethvert tenkelig aktuelt område innenfor det som EES vil befatte seg med? Jeg vil gjerne høre om det er noen synspunkter på det.

Det tredje gjelder det statsministeren nevnte om et mulig parallelt EF-EFTA-organ for håndhevelse og kontroll av et felles regelverk. Statsministeren sa at en nå diskuterer ulike muligheter når det gjelder dette, men har REgjeringen signalisert noe standpunkt? Ønsker den norske regjering at det skal være parallelle organer, eller ønsker den at det skal være felles organer?

Endelig i forlengelsen av dette spørsmålet om domstoler spesielt: Jeg forstod det slik at EF-kommisjonen anser det som en aktuell mulighet å utvide

(GSR)

sine domstoler til å omfatte alle 18 land, og at det i så fall er en forutsetning at det er en balansert sammensetning, ble det sagt. Så sa statsministeren noe slikt som at det ikke er alle land som har gitt noen signaler om hva en balansert sammensetning er. Har Norge gitt signaler om hva en slik balansert sammensetning er for en slik eventuell utvidet domstol? Det var mitt fjerde spørsmål.

Jeg vet ikke om statsministeren vil svare på disse spørsmålene før vi går videre på talerlisten? -

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Jeg tar disse spørsmålene først.

Jakobsen stilte spørsmål om jeg har referert posisjoner fra en embetsmannsgruppe, eller om det foreligger en politisk avklaring.

Så har jeg fått fire spørsmål fra Bondevik, hvor han spurte om hva Regjeringen mener om ulike av disse temaene. Dette illustrerer egentlig på en god måte akkurat hvor vi nå står, synes jeg. Men jeg skal prøve å ta punkt for punkt.

Jakobsen viste til notatet av 23. august. Da sa vi at først etter den 20. oktober kan norske myndigheter ta stilling, og det vi sa da, står jeg fast ved fordi det er først da vi har full oversikt, og vi har hatt et felles møte EFTA-EF som gis oss det grunnlaget. Norske myndigheter tar ikke stilling til disse tingene før vi har konsultert denne komiteen. I tillegg vil jeg når det gjelder disse sakene som er av en så omfattende karakter, si at det vil heller ikke bli tatt noen endelig stilling til noe før etter at vi har hatt redegjørelsen i Stortinget og en bred debatt om disse tingene, og det skjer først i november. Men norske myndigheter må trinnvis gi signaler for at man skal kunne jobbe videre og få en balansegang i dette. Hittil har vi ikke gitt noen slike signaler. Jeg har ikke bedt denne komiteen om oppslutning om et bestemt standpunkt på noe punkt, bortsett fra om selve prosessen som vi la opp til, om arbeidsgruppene før sommeren og om hele opplegget. Jeg har ikke bedt om å få politisk tilslutning til noen bestemt konklusjon på noe punkt.

Så stilte Jakobsen spørsmål om det at vi nå redegjør såpass grundig, er svar på kritikk om manglende politiske standpunkter. Nei det er det ikke. Det er uttrykk for at prosessen fra dag til dag gir oss et bedre grunnlag for å kunne orientere, rett og slett fordi det er møter i EFTA og EF-EFTA som gjør at arbeidet nå går i et høyt tempo, og det kommer av det faktiske forhold at det skjer ting fra uke til uke og fra dag til dag.

(GSR)

Så til spørsmålet om diskusjonen er ført på det hypotetiske plan, og du brukte det som eksempel for å finne ut i hvilken grad dette er en nøytral redegjørelse om en rekke ting som diskuteres. Jeg sa i den første delen av redegjørelsen - og det kom etter at jeg snakket om Grunnlovens § 93 - at den diskusjon som embetsmennene nå fører om tolkninger, og dermed om Grunnlovens § 93, slik den er i dag, gir oss muligheter og begrensninger. Denne utredningen pågår. Og når jeg sier at den diskusjonen er ført på det hypotetiske plan og under den forutsetning at slik myndighet er tenkt overført på klart avgrensede og tekniske områder, så er det også slik at i drøftinger med de embetsmennene som jobber i gruppen med disse vanskelige spørsmål, har vi gitt uttrykk for at det er nødvendig for å få kartleggingen gjennomført på en ordentlig måte at de også ser på Grunnlovens § 93, at de ser på hvilke områder det kan være mulig å gi avgrenset delegering, på tekniske felter osv. Så de har fått politiske signaler om at det er nødvendig å gå så grundig til verks fra norsk side. Vi har ikke satt oss i en bremseklossituasjon i dette utredningsarbeidet og sagt at nei, dette kommer det ikke på tale å se på, fordi vi er ute etter å finne de beste løsningene totalt sett. Det som jeg valgte å gå gjennom her, er uttrykk for alle de reelle spørsmål som norske embetsmenn nå sitter og jobber med så godt de kan for å gi oss - både Regjeringen og alle dere andre - det beste grunnlaget for å foreta en samlet vurdering. Jeg tror det er det jeg kan si i forhold til Jakobsens spørsmål.

Så til Bondevik. Du stilte spørsmål om vår holdning til om vi skal holde på vår nasjonale lovgivning eller om vi skal åpne for muligheter for noe annet. Vi har gjennom arbeidet i arbeidsgruppene lagt vekt på å få fram at norsk lovgivning og vår holdning i Norge til også å samarbeide med andre land etter vår oppfatning ikke er noe dårligere fundert enn i andre land. Da snakker jeg om praksis og ikke om formell juss. Med andre ord: Man kan i store trekk si at norsk praksis har vært slik at det ikke er noen grunn til å mistenke oss for at vi er mindre villig enn andre land som det her er snakk om, til å følge opp internasjonale avtaler som vi inngår, på en måte som faktisk fungerer i praksis. Det har vi lagt vekt på å få til. Det er også gitt politiske signaler fra Regjeringens side overfor embetsmennene som arbeider med dette, om at vi mener det er viktig å se om vi kan oppnå det vi er ute etter her, uten å gjøre for store forandringer i vår tradisjonelle håndheving av juridiske spørsmål og internasjonal rett.

(LM) Men samtidig vil jeg si som svar på Bondeviks spørsmål at én ting er at vi har sagt at det er viktig at disse tingene utredes, og at embetsmennene går inn i dette. Men også når det gjelder å se om det finnes felter som er av avgrenset karakter, og hvor det kan være praktisk for Norge å gå inn i avtaler med andre land hvor det kan gis fullmakter til innenfor bestemte, fastlagte rammer å utarbeide forskrifter på vegne av de 18 land, er det min personlige oppfatning at det gjelder å se hva som kan være fornuftig for Norge å være med på, fordi det i internasjonalt samarbeid er nødvendig å ivareta egne interesser. Men det standpunktet har ikke jeg gitt uttrykk for noe sted. Nå svarte jeg på det som noe jeg mener vi bør være villige til å se på hvis det kan gi en bedre avtale samlet sett. Men skal vi kunne gjøre det, må vi vite hvor grensene går i vår egen Grunnlov, og hvor våre egne holdninger til spørsmålet skal legges.

Dette er jeg ikke beredt til å svare på før jeg har hele materialet ferdig. Det er ikke ferdig nå, og jeg tror det vil ta tid. De to mest sentrale embetsmenn i dette arbeidet, Børde og Almestad, reiste i ettermiddag til et møte, så det pågår hele tiden et arbeid her. Det var det spørsmålet fra Bondevik.

Så til spørsmålet om parallelle organer eller felles organer. Det er et typisk kartleggingsspørsmål. Jeg har for min del ikke gjort noe valg om hvilken av disse modellene jeg tror vil være den beste. Jeg synes det har veldig mye å si hva det viser seg at det kan bli enighet om, og hvilken form det får. Men vi har i alt utredningsarbeid ment at det skal legges vekt på parallellorganer, slik at vi har reell mulighet til å få det til på to-pilar-grunnlaget, slik også Delors var inne på. Jeg tror det kan ha mange fordeler ved seg. Men det kan bli en blanding her, parallelle organer på noen områder og felles på andre.

Når det gjelder balansen i domstolene, har vi lagt opp til et høyt ambisjonsnivå. Embetsmennene hos oss har gapt høyt. De har sagt at maksimal balanse er likt antall dommere fra EFTA og EF. Det er for å få det aspektet skikkelig frem. En mellomting har vært 18 dommere, som altså representerer antall land, seks pluss tolv. Det er en modell som også EF har pekt på. Å ha f.eks. én EFTA-dommer i en EF-domstol, føler jeg personlig er for svakt. Det må iallfall være én EFTA-dommer i tillegg, ellers blir forholdet ett land og hele EF. Men det gjentas at for å få balanse, mener Regjeringen det iallfall må være mer enn én EFTA-dommer i EF-domstolene. Det er for svakt. Men dette er ting som må utredes, og som ikke er drøftet politisk ennå.

(LM)

KOMITEENS FUNG. LEDER: Jeg har én ting til, hvis Koritzinsky tillater. Det gjelder dette som statsministeren sa om at EES-organer skal basere seg på konsensusprinsippet. Gjelder det for alle aktuelle områder som dere ser blir omfattet av EES-samarbeidet?

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: For beslutninger ja, men ikke for kontroll ved domstoler og slike ting. - Det å vedta regler som skal gjelde.

KOMITEENS FUNG. LEDER: Ja da gjelder konsensusprinsippet på alle aktuelle områder.

THEO KORITZINSKY: Først noen ord om dette møtet. Det er positivt at det er kommet i stand. Enten det nå er et resultatt av at enkelte partier har etterlyst mer informasjon eller ikke, er det positivt at vi har fått de relativt grundige, konkrete redegjørelsene vi har fått.

Utredningsprosessen om forholdet Norge-EF/EFTA er ikke slutt i og med høynivågruppemøtet i oktober eller den norske stortingsdeabtten i november. Jeg vil igjen gi uttrykk for at jo flere debatter vi kan få i åpent storting, basert på åpne redegjørelser, desto bedre. Det er selvsagt samtidig behov for fortløpende konsultasjoner med den utvidede utenrikskomite. Men en bør legge vekt på å få til regelmessige åpne debatter om hele tilpasningsprosessen i Stortinget. Det blir jo litt åpent uansett når TV, radio og aviser står på gangen når dette møtet begynner, et møte som egentlig ikke har vært annonsert. Og når vi kjenner de selektive lekkasjer som har skjedd fra lignende møter tidligere, vet vi at valget står ikke mellom offentlighet eller ikke offentlighet. Det står mellom en så stor offentlighet at det folk sier, kommer direkte fra dem selv og ikke indirekte via selektive lekkasjer og utsagn om hva andre har sagt og ikke sagt.

Så til saken. Jeg synes det var ganske interessant det statsministeren sa, at norske myndigheter i hele denne prosessen må gi fortløpende signaler; jeg tror det var ordene hun brukte. Det viser seg at det er ikke så lett å skille mellom en faglig utredningsfase og så en politisk fase. Det er vanskelig å skille mellom de synspunkter på prosessen som Regjeringen har lagt frem for Stortinget de siste månedene, og synspunkter på det politiske innslag i prosessen.

HEMMELIG

(LM) Jeg har lyst til å spørre hva slags tidsperspektiv Regjeringen legger opp til for Stortingets diskusjon av alternativene utvidet frihandelsavtale eller tollunion. Har Regjeringen nå noen synspunkter på hvor lang tid Stortinget får for å avklare det valget, slik at Regjeringen får et eller annet råd, en eller annen votering i Stortinget som basis for Regjeringens videre arbeid med dette? Det er spørsmål nr. 1.

Spørsmål nr. 2 går på forholdet mellom en utvidet frihandelsavtale/tollunion for industrivarer på den ene siden og hensynet til u-landsimporten på den andre siden. SV har hele tiden advart mot at Norge i de pågående forhandlingene EF/EFTA åpner for deltagelse i en tollunion når det gjelder industrivarer. Vi mener det betyr at en handels- og utenrikspolitisk samordner norsk politikk og EF-politikk på en måte som egentlig ligger veldig tett opp til et reelt EF-medlemskap. Det vi særlig har lagt vekt på, er faren for at felles tollmurer overfor utenverdenen rundt et EF/EFTA-rom i EES-systemet, kan undergrave arbeidet for å øke u-landsimporten til Norge.

Dette vet vi ikke noe sikkert om, og spørsmålet blir følgende: Når statsministeren sa i sin redegjørelse nettopp at ulike land innenfor et EES-område nok må ha felles preferanseregler f.eks. i forhold til u-land, betyr det da en undergraving av norsk handlefrihet når det gjelder f.eks. å fjerne toll på industrivarer fra våre hovedsamarbeidsland? Hva betyr det for norsk politikk når det gjelder mini-nøv-samarbeidet f.eks. overfor SADCC-landene?

Jeg spør om dette fordi det i erklæringen fra EFTA av mars 1989, i artikkel 21, som handler om EFTAs forpliktelser overfor utviklingslandene, står:

> "Vi lover også å gjøre enhver anstrengelse for å opprettholde og, så langt mulig, å forbedre markedsadgangen i våre land for import fra utviklingslandene, og spesielt fra de minst utviklede blant dem."

Spørsmålet blir: Hva er Regjeringens, statsministerens vurdering av våre muligheter for en slik liberalisering av industrivareimporten fra u-land når en sammenligner alternativene utvidet frihandelsavtale og tollunion? Er dette vurdert av dem som nå utreder alternativene?

(LM)

JAN P. SYSE: Det var egentlig en ganske nøytral redegjørelse. Jeg synes ikke man egentlig fikk rede på så meget mer enn det som en oppmerksom iakttager nødvendigvis vil vite må foregå. Likevel lå det kanskje en del interessante innslag i det. Jeg bet meg merke i at det ble brukt uttrykk som hva EFTA-landene har brakt inn i drøftelsene.

Jeg fikk etter hvert inntrykk av at det var i grunnen mer områder i spørsmåls fasong enn egentlig veiledende for hva man som oppdragsgiver har ønsket at man skal komme frem til. Det er i og for seg selv ganske interessant.

Også når det gjelder spørsmålet frihandelsavtale/tollunion bet jeg meg merke i at norske myndigheter ikke har tatt stilling til, heller ikke gitt signaler, og ikke bedt om konklusjoner på noe punkt. Det vi egentlig har fått her, er en oversikt over en rekke spørsmål som man i grunnen kan si alle sammen hører inn i den kartleggingen og i den debatten som jeg går ut fra at man legger grunnlag for. Jeg må i grunnen bare si at dette tar jeg til etterretning.

Det viktigste politiske signal jeg hørte sagt, er at Regjeringen mener vi må legge vekt på hva som vil gagne norsk næringsliv i 1990-årene, og det er jeg ganske enig i.

THORBJØRN BERNTSEN: Til det siste har jeg i grunnen lyst til å si at det også allerede i Oslo-erklæringen er presisert at man ikke vil utelukke noen alternativer når det gjelder forhandlingene med EF. Statsministeren gav helt klart uttrykk for at Norge for sitt vedkommende ikke utelukker spørsmålet om en tollunion.

Det som det kunne være interessant å høre, og ikke bare interessant, men også veldig viktig, er hva Høyre mener om spørsmålet, om Norge skal utelukke en tollunion. Det kan være greit for en regjering som skal forhandle med størst mulig tilslutning og ryggdekning fra Stortinget, å få et signal på et såpass viktig område.

Ellers har jeg også lyst til å si noe til det som Jakobsen var inne på, i hvilken grad Regjeringen har tatt standpunkter under veis. Jeg kan for så vidt slutte meg til noe av det som Koritzinsky sa, at det er veldig vanskelig å skille i en prosess med en såkalt forhandlings- og kartleggingsfase som én del, og så kommer liksom politikken etter en bestemt dato. Dette er ting som griper i hverandre.

HEMMELIG

(LM) Men jeg synes man i det minste må kunne akseptere de politiske føringene som ligger i Oslo-erklæringen fra 15.mars. Det er nokså klare og eksakte formuleringer, politiske viljeserklæringer på en lang rekke punkter. Erklæringen er kjent, og den er også omtalt i handelsministerens redegjørelse i Stortinget i april som fant sted etter Oslo-møtet.

De eventuelle signaler som Regjeringen gir under forhandlingens gang, må derfor i tilfelle ha basis i Oslo-erklæringen, for den har vært gjennom Stortinget uten å ha møtt prinsipielle motforestillinger fra de fleste av Stortingets partier, så vidt jeg var i stand til å registrere.

JOHAN J. JAKOBSEN: Det var egentlig bare en kommentar til det siste innlegget. Jeg synes ærlig talt at det var ganske interessant. Det Berntsen nå sa, er egentlig det som undertegnede har forsøkt å markedsføre i ganske lang tid, nemlig at det er vanskelig å sette et skille mellom kartleggingsprosessen og det politiske innholdet.

Vi har fått beskjed om at det er gitt uttrykk for foreløpige synspunkter og holdninger fra norsk side, og har bedt om å få greie på hva disse holdningene og synspunktene er. Vi har fått til svar at det kun er en kartlegging som skjer. Det står også i statsministeresns notat av 23. august at det er først når dette kartleggingsarbeidet er avsluttet at de politiske myndigheter skal inn i bildet.

Jeg møtte utenriksministeren under valgkampen, hvor han i et offentlig møte bedyret at Regjeringen overhodet ikke hadde gitt noen politisk vurdering av disse spørsmålene. Nå får vi høre at det er veldig vanskelig å trekke et skille mellom kartleggingsprosessen og politikken. Det var et meget interessant synspunkt. Det er det vi har etterspurt og etterlyst i lang tid. Nå får vi altså beskjed om at det her er en kombinasjon av kartlegging og politikk, noe som det for ganske få uker siden ble bedyret ikke fant sted.

KOMITEENS FUNG. LEDER: Replikk fra Berntsen.

THORBJØRN BERNTSEN: Jeg skal prøve å være kort. At Stortinget skal ta endelig standpunkt til det som blir resultatet av disse forhandlingene, er så opplagt at jeg synes ikke det var noe interessant poeng eller noen interessant observasjon. Det er vel nokså selvsagt. Jeg forstår også at Jakobsen er enig i at Stortinget skal diskutere disse spørsmålene helt til slutt.

(LM) Det jeg synes også Jakobsen må legge vekt på, er de 24 punktene som står i Oslo-erklæringen, som også har vært gjennom Stortinget. Det er politikk alt sammen, fra første til siste artikkel. Det er det som statsministrene i EFTA er blitt enige om, og det er på det grunnlaget man forhandler. Man sitter ikke i internasjonale forhandlinger og sier for annet hvert kvarter at dette kan vi ikke ta standpunkt til for dette har noe med politikk å gjøre! Hvis det var slik internasjonale forhandlinger skulle foregå, skjønner ikke jeg hvordan det skulle bli.

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Nå synes jeg at jeg kunne få ordet snart.

KOMITEENS FUNG. LEDER: Ja, men først replikk fra Koritzinsky.

(KML)

THEO KORITZINSKY: Jeg ser statsministeren riste på hodet. Jeg har forståelse for den ristingen, for det er ikke noen vits i å sitte i den utvidede og stille helt klart polemiske spørsmål. Når Berntsen spør hva Høyre mener om muligheten for en utvidet frihandelsavtale eller tollunion, er det et i og for seg fiffig, men lett gjennomskuelig taktisk spørsmål i forbindelse med regjeringsforhandlingene på den borgerlige siden. Men det er ingen vits i å bruke tid på slikt så lenge verken presse eller galleri er her. Dette er mest polemiske øvelser, som vi kan drive med i åpne møter overfor galleri og presse, men bare bortkastet å bruke tid på i et lukket møte i den utvidede utenrikskomite.

En replikk til Jakobsen: Jeg har lyst til å nevne at det statsministeren har skilt mellom, er kartlegging og utredning på den ene side og forhandlinger på den annen. Statsministeren hevder at man ennå ikke har kommet inn i forhandlingsfasen. Dette har hun understreket meget sterkt i flere møter som en del av oss har vært med på. Berntsen snakker om utredning og forhandling på den ene side og politisk prosess på den annen side. Hans ordbruk viser hvor forvirrende dette bildet er for mange av oss, også for regjeringspartiet selv.

KOMITEENS FUNG. LEDER: Kort svarreplikk fra Jakobsen.

JOHAN J. JAKOBSEN: Jeg stilte et spørsmål til statsministeren etter statsministerens redegjørelse om hvorvidt dette var å betrakte som en rapport om det arbeid som føres i arbeidsgruppe V på embetsmannsnivå, og jeg fikk faktisk bekreftet at det var det det dreide seg om. Da er det veldig interessant når Berntsen kommer med en replikk til meg og sier at det må være forferdelig vanskelig å skille de to tingene. Det skaper litt forvirring om hva som er politikk, og hva som er kartlegging. Det er mulig at svaret ligger i det Koritzinsky sa - det snakkes om forskjellige ting. Uansett: Her gir Berntsen og statsministeren temmelig ulike vurderinger av hva som er status for dette.

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Hvis jeg kan gi et lite bidrag til denne siste runden, vil jeg si at jeg føler ingen forvirring når det gjelder hva som er hva - hvis det kan være til trøst for andre rundt bordet her. Men det foregår altså et bredt

(KML)

utredningsarbeid, og det er nødvendig at det er bredt, slik dere har fått høre, og slik dere vet det er lagt opp, nettopp for å kunne gjøre det mulig å oppfylle en ambisiøs målsetting. Det ligger en ambisiøs politisk målsetting i statsministererklæringen. For å se om denne kan oppfylles på en måte som et bredt flertall i Stortinget kan stille seg bak, foretar vi nå en bred utredning. Vi kartlegger og tar ikke forhåndsstandpunkter når det gjelder noe, bortsett fra at vi har ved flere anledninger gitt uttrykk for i denne komite, og også offentlig, at det og det legger Norge vekt på, f.eks miljøvern og sosial dimensjon, at det er balanse i ordningene vi måtte komme fram til mellom EF og EFTA - ja, alle slike prinsipielle holdninger. Det er mange slike ting det går an å si noe om, og som er politiske holdninger.

I det siste har jeg lurt på når jeg har lest aviser om det er slik at enkelte har stengt både øyne og ører i den siste fasen av historien. Så sent som i selve partilederdebatten foran valget brukte jeg mine knapt tilmålte 9 minutter og 30 sekunder bl.a. på å si til det norske folk klart og tydelig at det både arbeides med en eventuell utvidet frihandelsavtale og en eventuell tollunionordning. Det er kort og godt ikke korrekt at det har vært hemmelig at vi holder på med en ambisiøs prosess, men det forhindrer ikke at det sitter embetsmannsgrupper og foretar utredninger som gjør det mulig for oss å ta best mulig stilling til tingene.

Jeg gav dere en direkte opplysning. Jeg sa at i forhold til arbeidsgruppe V har jeg etter en gjennomgang med den embetsmann som står ansvarlig, gitt visse signaler om at det er viktig at vi går inn og ser på § 93, at vi ser at det er viktig og fornuftig å bruke tid på å finne ut om det finnes områder hvor man kan tenke seg - uten å gå utover § 93 - å gi begrensede rammedefinerte delegeringer av myndighet for å finne løsninger som vi tror er hensiktsmessig. Men dette er ikke et generelt utsagn, det var et spesifikt utsagn når det gjelder arbeidsgruppe V. Det skjedde for halvannen uke siden etter at vi hadde hatt møte i den utvidede etter valget, for den arbeidsgruppen har et svært omfattende og viktig mandat å utføre på så kort tid, og man må bruke tiden på det som er meningsfylt. Jeg har ikke gitt signaler om andre ting tidligere, men jeg har gjort det nå for å kunne gjøre det mulig for oss å få det utgangspunkt vi trenger for å ta de viktige vurderingene som kommer i løpet av relativt kort tid.

Så til tidsperspektivet på tollunion eller frihandelsavtale, som også Koritzinsky nevnte. Her er situasjonen den at det konkrete innhold vil ikke, som jeg nevnte også, være avklart før man faktisk også har gjennomført forhandlinger. Holdningen til valg av modeller ville jeg tippe avklarer seg i løpet av tiden

(KML)

fra den 20. oktober og utover i november gjennom de redegjørelsene som da blir gitt i de respektive parlamenter i EFTA-landene, på bakgrunn av det inntrykk og den helhetsvurdering som EF og EFTA-landene kommer fram til nå. Det betyr ikke at det er tatt standpunkt, men det betyr at vi gradvis har en vurdering i gang hvor vi bygger på slike premisser, og hvor det må være slik at vi i Det norske storting og andre parlamenter i EFTA-medlemslandene kommer fram til et grunnlag for forhandlinger som det er noenlunde oppslutning om, og som gjør at vi kan arbeide videre på det internasjonale plan. Men det blir ikke noen avklaring av hele innholdet og helheten i dette før vi også er gjennom forhandlingsprosessen, for det er klart at en forhandlingsprosess neste år kan tenkes å føre til at de premisser vi gikk inn på, ikke viser seg å lykkes. Vi må tenke i flere trinn her. Det går ikke an å gi noe tidsperpektiv, for det er avhengig av 18 lands tilslutning til noe vi holder på med. Jeg føler imidlertid at Norge må være villig til og beredt til å delta i den type vurderinger i forhold til andre land i løpet av noen uker og måneder nå i høst, slik at vi har grunnlag for å gå inn i 1990 for å gjennomføre denne prosessen på en skikkelig måte.

Så til u-landsimport. Som Koritzinsky pekte på, er det en politisk erklæring i EFTA-statsministermøtet om holdningen til dette, og vi ønsker å øke vår egen åpenhet for u-land. Det er en politisk holdning som vi bl.a. la mye vekt på å få inn i den erklæringen. Men så må det med respekt å melde sies at det er ikke en slik situasjon at norsk politikk i dag er noe glimrende eksempel på det Koritzinsky er opptatt av - at det er slik at dette skiller seg ut i klar positiv retning i forhold til EF med Lomé -avtalen og det som der skjer i samme retning, en ordning hvor det er større og større åpning overfor u-land i EF-markedet. Her skjer det parallelle prosesser.

De ytre tolltariffene i EF er litt høyere, og i forhold til det som skjer i GATT, er tendensen et press i retning av at tolltariffen skal ned også i EF, så her er det spørsmål om både hva EF- og EFTA-landene gjør i månedene og årene fremover i retning av større åpenhet for utviklingslandene, slik vi har gitt en politisk erklæring om i statsministeruttalelsen.

Så var det Syse: Du konstaterte at det ikke er bedt om konklusjoner på noe punkt. Det er riktig. Men jeg må samtidig si at nødvendigheten av å gi en såpass grundig informasjon om såpass vanskelige spørsmål er helt klar, fordi vi i løpet av kort tid kommer til å måtte stille dere spørsmål. Da nytter det ikke å komme én dag her og gi masse informasjon og be om politiske konklusjoner og i hvert fall foreløpige føringer om ting vi må ha en mening om kanskje i løpet av kort tid. Derfor ser jeg på det som en viktig prosess

(KML) å gjøre det mulig for komiteen å ha beredskap for å ha standpunkt, for det må vi gjøre om relativt kort tid. Jeg vet ikke om det på det neste møtet den 10. - da eventuelt med de parlamentariske ledere - kanskje er temaer jeg vil legge fram til vurdering, men vi trenger nye kontakter med Stortinget på det tidspunkt i forhold til den prosess som leder fram til den 20. oktober. Det har jeg nevnt for dere før. Om det da kanskje er temaer jeg vil legge fram til vurdering, er det nødvendig at vi har såpass bred bakgrunn som jeg håper alle etter hvert vil få når dette brede bildet kommer fram for oss.

KOMITEENS FUNG. LEDER: Når statsministeren sier at hun på neste møte, enten det blir i den formelle utvidede komite eller ikke, vil komme til å stille en masse spørsmål ....

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Jeg sa ikke "en masse".

KOMITEENS FUNG. LEDER: Nei, men da regner jeg med at Regjeringen også på det samme møte kommer med holdninger til vedkommende område, for det vil jeg i likhet med Syse si at det ikke har vært mange av.

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Ja, det er klart.

THEO KORITZINSKY: Jeg vil ta utgangspunkt i de fire friheter og innholdet i EES. Det jeg er opptatt av, er at i den grad fri flyt av varer, kapital, tjenester og arbeidskraft kan tjene arbeidet med full sysselsetting, miljøvern, velferd, ny økonomisk verdensordning, er det bra. Når jeg avventer ekspertutredninger og kartlegginger, er jeg opptatt av at de utredningene bl.a. skal belyse de problemstillinger jeg nettopp har nevnt. I den grad en ikke lar u-landshensyn komme inn i utredningene, eller natur- og miljøvernhensyn ikke kommer inn i utredningene om f.eks. fri flyt av varer eller tekniske handelshindringer, forteller det meg at de politiske signalene fra ekspertene som er kommet fram, ikke følger opp det som Stortinget har fastlagt, eller de norske programerklæringene for Europasamarbeidet. Vi får si det så

(KML) sterkt, for jeg var ikke særlig fornøyd med det svar statsministeren gav. Jeg skal gjenta spørsmålet mitt:

I hvilken grad vil dette punkt fra Oslo-erklæringen, punkt nr. 21 om økt u-landsimport, komme inn i utredningene og informasjonen til Stortinget? For en del av oss er det et av de aller mest avgjørende utgangspunkt for å avgjøre spørsmålet om tollunion/ utvidet frihandelsavtale. Er dette inne i mandatet til utrederne, eller er det ikke?

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Jeg trodde at spørsmålet til Koritzinsky i grunnen gikk på hvordan de to typer avtaler virker inn på våre muligheter til å drive u-landspolitikk, og jeg trodde det var det jeg svarte på. Men alt som går på både miljøvern og u-landspolitikk, alt som har betydning for vår samlede vurdering, vil være med i det grunnlaget vi går til Stortinget med, for vi har hele tiden hatt med de tingene som ligger utenfor det indre marked. Vi har slitt veldig med å få det skikkelig inn i EF/EFTA-prosessen, fordi man på EF-siden har vært mest opptatt av å konsentrere seg om de fire friheter, men vi har trykket på med den femte viktige arena i alle sammenhenger. Det betyr at for den norske regjering vil det som har med de vurderinger å gjøre, være en viktig del av helhetsbildet når vi skal legge fram resultatet av disse utredninger. De er inne i forhold til de perspektiver som alle sammen jobber under.

KOMITEENS FUNG. LEDER: Flere har ikke bedt om ordet til dette punkt. Da går vi over til den tredje redegjørelsen.

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Vi hadde en redegjørelse i Stortinget 23. mai i år om gen-/bio-teknologi, hvor jeg presenterte Regjeringens målsettinger om arbeidet på dette feltet.

Regjeringen ser det som et mål å bevare det biologiske mangfoldet i naturen og i primærnæringene i Norge og å bidra til bevaring av genressursene i de globale økosystemene. Det er likeledes et mål å utvikle en helhetlig politikk for forvaltningen av våre genetiske ressurser og få til en positiv, samfunnstjenlig og miljøvennlig utvikling av moderne bioteknologi. Jeg sa at man må unngå at man gjennom den biologiske utviklingen får en uønsket spredning av genmateriale til naturlige livsmiljøer, og at det er viktig å bidra til å sikre utviklingslandene en rettferdig andel av det økonomiske utbygget av bio-teknologisk utvikling.

(KML) Stortinget ble også orientert om at Regjeringen vil legge fram to stortingsmeldinger om bioteknologi - en rundt årsskiftet 1989/90 i hovedsak basert på Bioteknologiutvalgets utredninger og en senere, basert på Etikkutvalgets utredninger.

Den første meldingen vil berøre spørsmål knyttet til forskning, etikk, sikkerhet, miljø, konsekvenser for u-land, internasjonalt samarbeid, foruten lovgivning og under det igjen patentering.

Jeg kom også inn på de sikkerhetsmessige sider ved bioteknologisk virksomhet og gav en omtale av det arbeid Norge deltar i internasjonalt for å få opprettet gode sikkerhetsregler, særlig med hensyn til rutineutslipp og ukontrollerte utslipp og bevisst utsetting av genmodifiserte organismer i naturmiljø eller i landbruk. Jeg opplyste om at norske forskningsinstitusjoner er engasjert av myndighetene til å gi en vurdering av EFs direktivutkast om utsetting eller utslipp av genmodifiserte organismer i miljøet. Dette er grunnen til at jeg har ventet. Jeg forstod at Bondevik mente det var mye mer å si om dette, og mye fortere.

Det ble gitt en bred orientering om den norske behandling av utkastet til EF-direktiv om patentering av biologiske oppfinnelser i den redegjørelsen jeg gav.

Den 21. juni i år gikk den en pressemelding fra Statsministerens kontor rundt dette som var satt i gang om eksterne utredninger. Jeg minner om at det er avsatt 9 mill. kr til departementenes ulike utredninger om norsk tilpasning til EFs indre marked. Innenfor denne rammen har Statssekretærutvalget for EF-saker satt i gang bl.a. to prosjekter, ett under Landbruksdepartementet og ett under Miljøverndepartementet, som skal vurdere to av EF-kommisjonens direktivutkast om bioteknologi. Det gjelder direktivutkastet om innesluttet bruk av genetisk modifiserte mikroorganismer og direktivutkastet om utsetting i miljøet av genetisk modifiserte organismer. Disse to forkningsprosjektene skal etter planen være avsluttet i november i år.

Bioteknologiutvalgets delutredning av 31. mars 1989 om patenter er av Miljøverndepartementet sendt på høring. Fristen utløp 1. juli 1989. Høringsuttalelsene blir nå vurdert rundt i mange departementer og institusjoner i forbindelse med stortingsmeldingsarbeidet som pågår, som har som siktemål å være avsluttet ved årsskiftet 1989/90.

Bioteknologiutvalgets hovedutredning regner man med vil bli fremlagt i oktober. Denne vil trolig omhandle de to direktivutkastene som er nevnt foran. Da har det utvalget hatt tid og mulighet til å vurdere dem. I tillegg vil den trolig omtale direktivutkastet

(KML)

om beskyttelse av arbeidstakere mot risiko ved eksponering av biologiske stoffer på arbeidsplassen.

Så har vi hatt en arbeidsgruppe for miljøspørsmål. Som ledd i det alminnelige tilpasningsarbeidet til EF er det en rekke arbeidsgrupper rundt om i departementene som jobber med det indre marked og norske tilpasningsinteresser i denne sammenheng. De vurderer EFs regelverk på ulike områder. En slik gruppe er også nedsatt på miljøområdet. Denne gruppen vurderer alle EF-direktivene. Gruppen vil avgi sin innstilling til Statssekretærutvalget i løpet av en måneds tid.

Jeg vil også gi en orientering om status for EF-kommisjonens direktivutkast om utsetting i miljøet av genetisk modifiserte organismer - jeg tror det var en artikkel i Klassekampen som særlig gikk på EFs behandling av egne direktiver som gjorde at Bondevik stilte spørsmålet offentlig.

EFs Ministerråd behandlet et utkast i møte 19. september d.å. Man kom der fram til enighet basert på kvalifisert flertall. Danmark, som ønsker å forbeholde seg muligheten til å vedta strengere regler nasjonalt, stemte imot, og Frankrike avstod. Etter det vi har fått vite, er den danske holdning også uttrykk for at man ønsket Roma-traktatens artikkel 130 S som legal hjemmel, og ikke artikkel 100 A, som foreslått av Kommisjonen, så her er det to strider som foregår parallelt rundt dette EF-direktivet.

Rådet har ennå ikke vedtatt en "felles holdning" men dette ventes å skje i nær fremtid, ifølge den norske EF-delegasjon.

Sluttbehandlingen av dette EF-direktivet tror man ikke vil være ferdig før våren 1990. Den reviderte teksten i direktivutkastet, altså etter dette med "felles holdning", vil ikke bli offentlig tilgjengelig før saken oversendes Parlamentet for annen gangs behandling. Vi kjenner ikke denne teksten. Parlamentet må uttale seg innen tre måneder etter at teksten er blitt ferdig og gjort kjent. Det ventes å komme mange endringsforslag Trolig vil direktivutkastet ikke være ferdig før i mars 1990.

La meg tilføye at Regjeringen tar sikte på å presentere sine synspunkter på alle EF-direktivene vedrørende bioteknologi i den første stortingsmeldingen som fremlegges rundt årsskiftet. I tillegg vil vi løpende følge utviklingen i EF på dette feltet, slik vi har gjort hittil. I den forbindelse vil jeg nevne at - med unntak for patentdirektivet - kjenner den norske EF-delegasjonen ikke til at noen av de andre EFTA-landenes regjeringer har fremmet tiltak for å oppnå medinnflytelse

(KML) på EFs arbeid med direktivutkastene på bioteknologi-området.

Vi har gitt uttrykk for de holdninger som lå i Bioteknologiutvalget. Vi tok forbehold om at dette ikke var den endelige holdning fra norsk side. Men vi
(GSR) gav ganske klare signaler. Jeg kan her og nå si at de signalene Norge har gitt, og som altså hadde støtte i betydelige deler fra Sverige og Finland, på en del områder ligger på den restriktive siden også i forhold til hva Sverige og Finland vil være med på. Jeg vil ikke snakke om hvordan det ligger an i forhold til den debatten som pågår i EF. Det ligger så restriktivt an i forhold til den diskusjonen som substansielt skjer i EF. Å tenke seg at vi på den måten skulle ha en høyere profil i den saken enn vi har hatt, kunne man godt gjøre, men da ville de ikke ha noe særlig gjenomslagskraft, for vi har diskusjoner nok å stri med for å få forståelse for en del av det som er norske synspunkter på feltet.

KOMITEENS FUNG. LEDER: Jeg takker statsministeren for redegjørelsen så langt.

Jeg har selv et par merknader. Siden statsministeren ikke overraskende nevnte min offentlige uttalelse om dette, vil jeg til det for det første si at de som hørte min uttalelse, vil ha registrert at hovedpunktet i den var en kritikk om for liten åpenhet når det gjaldt det som skjer i EF på bio- og genteknologiens område, og svaret fra utenriksministeren og - så langt jeg kunne registrere det - fra statsministeren, var en henvisning til en generell redegjørelse i denne komiteen som ikke inneholdt ett ord om bio- og genteknologispørsmålet. Jeg synes ikke det var noe relevant svar på det punkt. Jeg skal ikke fortsette med dette, men jeg vil ha sagt dette direkte til statsministeren.

Når det gjelder spesielt direktivene om bio- og genteknologien, har Stortinget på ulike måter tidligere blitt orientert om to av dem, delvis etter press fra Stortinget. Det gjelder det første statsministeren nevnte om anvendelse av genetisk modifiserte mikroorganismer og direktivutkastet om patenter. Dette siste var det Stortinget som tok initiativ til å få fram. Dette er ifølge notatet som jeg har fått fra Statsministerens kontor, offentlig omtalt i en pressemelding. Jeg har ikke sett det samme om direktivet som går på utplassering i miljøet av genetisk modifiserte mikroorganismer som er et uhyre sentralt spørsmål. Jeg vil derfor fastholde at jeg synes en på det punkt kunne prøve å gi mer informasjon både her og offentlig. Og det var ikke så enkelt for oss å stille spørsmål om et slikt direktiv når dette ikke var tatt med og omtalt i

(GSR) redegjørelsen. Jeg vil ha sagt i dette forum at en kan ikke forvente at det stilles spørsmål om ting som det ikke legges opp til i en redegjørelse, når vi ikke på annen måte er blitt kjent med det, men la nå det fare.

Gjennom EFTA har Norge gitt uttrykk for sitt syn på direktivutkastet om patenter, som statsministeren redegjorde for. Hun sa at ikke noe annet land i EFTA har fremmet tiltak for å oppnå medinnflytelse på EFs arbeid med disse direktivutkastene.

Det siste direktivutkastet kjenner vi ikke i sin endelige form, men jeg regner med - siden dette etter mitt skjønn går inn på et uhyre sentralt miljø-politisk spørsmål - at Regjeringen vil ta initiativ dersom en finner det endelige direktivutkastet å ha synspunkter som vi bør reagere på, slik at en ikke bestemmer seg for ikke å ta et initiativ, men at en tvert om vil ta et initiativ hvis direktivutkastet inneholder synspunkter som det er grunn til å reagere på. Jeg skjønner at Regjeringen vil gjøre seg opp en oppfatning om dette når Bioteknologiutvalget avleverer sin inn-stilling om dette spørsmål om - så vidt jeg skjønner - få dager. Er det riktig forstått?

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Jeg vet ikke nøyaktig når Bioteknologiutvalget blir ferdig med arbeidet, men ifølge de opplysninger jeg har, kan det være om en måneds tid. Under enhver omstendighet er ikke dette spørsmålet så enkelt, og jeg vil gjerne ha sagt her og nå at den dagen Bioteknologiutvalget avgir sin innstilling, står ikke jeg fram på fjernsynet og forteller hva jeg mener om det. Det er ikke noen tilfeldighet at Regjeringen i den debatten vi hadde på bakgrunn av min redegjørelse, understreket kompleksiteten i disse spørsmålene, og at vi er nødt til å ha en ganske bred vurdering også av Bioteknologiutvalgets innstilling.

På bakgrunn av at delinnstillingen var delt, må vi regne med at det ikke vil være noen enstemmige konklusjoner denne gangen heller. Det understreker ytterligere behovet for en betydelig gjennomgang i departementene og også med andre, høringer osv., og vi skal legge fram en stortingsmelding ved årsskiftet. Men det er klart at det kommer litt an på hvordan denne innstillingen ser ut, hvor mye vi kan si og mene om den på et tidligere og senere tidspunkt. Så snart vi føler at det er forsvarlig, vil vi mene ting om det, men jeg vil ikke her gi noe tidspunkt for når vi føler at saken er klar nok til at Norge kan gå ut med den.

(SL) Bondevik stilte spørsmål om direktiver. Det er klart at det vil foregå en løpende vurdering av hva Norge politisk er tjent med å gjøre. Hvis det, etter at EF-prosessen er kommet lenger, er kommet ut et direktivforslag som ligger helt på siden av det Norge allerede mener og har gitt uttrykk for, og som jeg har gitt uttrykk for i min redegjørelse allerede, og som har fått oppslutning i Stortinget - det blir hele tiden mye dersom/hvis dette - så vil Norge understreke de samme synspunkter som vi vet at det er et flertall i Stortinget som står bak. Men dette skal vi følge nøye med i, for det er et spørsmål som opptar oss alle. Og så får vi ta standpunkt så snart det er et skikkelig grunnlag for det.

Så var det det Bondevik begynte med - han hadde beklaget seg over at han hadde blitt behandlet stygt. Fordi jeg fikk et forhåndsvarsel, har jeg sjekket hva du sa, sittet og hørt på radiouttalelsene dine, og det er ingen tvil om at utenriksministeren hadde all grunn til å reagere som han gjorde. Du snakket om bioteknologi og klaget over hemmelighets-kremmeriet som vi driver med i denne saken. så ble du spurt om dette - vedkommende reporter skilte ikke helt klart mellom disse tingene - og du svarte at ja, det var ille med dette hemmelighetskremmeriet når det gjaldt Norges tilpasning til EF, og at en må vise større åpenhet for hvilke grenser en bør sette for tilpasningen osv. Så jeg tror at om du ikke mente det slik, ble det i hvert fall oppfattet slik, og det var all grunn for Regjeringen til å reagere. Jeg synes ikke det var noe rart at utenriksministeren, når dette ble presentert som en forferdelig ting fra Regjeringen, at den førte folk bak lyset, at det var hemmelighets-kremmeri, sa det var merkelig at vi ikke fikk noe spørsmål om dette helt sentrale tema som Bondevik var opptatt av, da vi møttes her og snakket om EF-EFTA. Jeg mener at Bondevik kunne ha spurt oss, han kunne ha ringt til departementet eller statsministerens kontor og spurt hvordan det forholdt seg med dette EF-direktivet i stedet for å gå ut og anklage Regjeringen for hemmelighetskremmeri.

KOMITEENS FUNG. LEDER: Jeg er litt i tvil om vi skal føre denne debatten videre. Jeg vil bare si følgende: Når det gjelder generell kritikk, står jeg ved den i den grad jeg har fremført den. Jeg vil fast-holde at en redegjørelse for den utvidede selvsagt ikke er det samme som åpenhet overfor opinionen, for dette er et lukket, hemmelig møte. Og statsministerens redegjørelse kom på en pressekonferanse etter at denne kritikken var fremført.

Når det gjelder bio- og genteknologi, vil jeg fastholde at det var liten grunn for oss til å nevne

(SL) dette tredje direktivutkastet som ble omtalt i pressen, og som jeg ikke så før etter dette møtet. Så det var ikke grunnlag for å spørre i møtet, la det være sagt fra min side. Jeg vil fastholde det. Hvor det skulle ha kommet et forhåndsvarsel fra, vet jeg ikke, for jeg har ikke sendt noe forhåndsvarsel til noen om dette. Men det er greit at statsministeren var forberedt på svaret.

Før vi går over til eventuelt vil jeg spørre statsministeren når redegjørelse nr. 2 og deler av redegjørelse nr. 1 kommer til å bli offentlig, for det kan ha litt å si for hvordan vi håndterer dette. Jeg tenker på hva vi kan og bør si utenfor dette forum, for vi har ikke lov til å redegjøre fra dette forum før Regjeringen har offentliggjort det.

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Notatet om tollunion og frihandelsavtale vil jeg antyde at man kan bruke nå, for her står det bare faktiske ting omkring de to ordningene. Det andre vil vi prøve å komme ut med i morgen når vi har gått igjennom det og sett på hva som er av sensitive ting.

KOMITEENS FUNG. LEDER: Er det noen som ber om ordet under eventuelt? - Det ser ikke ut til å være tilfelle.

Møtet hevet kl. 18.40.